

Tusselstele (Stadsplan) 1951
1978-1991

valkhof nieuws

VOORWOORD

Voor het bestuur en de redactie van Valkhofnieuws zijn de laatste maanden een drukke tijd geweest. Deze drukte werd veroorzaakt door enkele gebeurtenissen van geheel verschillende aard. Inzake de plannen voor de bouw van een totaalmuseum voor kunst en historie op het Kelfkensbos was (en is) het zaak de ontwikkelingen hieromtrent nauwkeurig te volgen om zo de vinger aan de pols te kunnen houden. Met de gemeenteraadsverkiezingen voor de deur was het tevens zaak om de verschillende partijprogramma's in de gaten te houden. Daarbij werd met name gelet op eventuele plannen voor het Valkhof of de onmiddellijke omgeving ervan en de voorstellen voor het gemeentelijke toeristische beleid.

Aan onze oproep in het Kerstnummer om te reageren op bovenbedoelde museumplannen, is door een aantal leden gevolg gegeven. Om U kennis te laten nemen van deze reacties is een aantal ervan opgenomen in dit nummer.

In de afgelopen maanden zijn de activiteiten van het bestuur en de redactie bovendien gericht geweest op veranderingen en vernieuwingen binnen de eigen gelederen. Zo zal de samenstelling van het bestuur worden gewijzigd, terwijl de bezetting van de Valkhofnieuwsredactie er eveneens anders zal komen uit te zien. Over dit laatste kunt U meer lezen in een van de volgende artikelen.

Zoals altijd wensen wij U weer veel leesgenot.

De redactie

MUSEUM VALKHOF?

ZOU KUNNEN!!

INLEIDING

Gedurende de maand januari 1990 was er in het "Open Huis" van de gemeente Nijmegen een tentoonstelling van een 10-tal vrije ontwerpen voor een nieuw te bouwen kunst- & cultuur-museum. Bijna alle ontwerpen waren gesitueerd op/in het Kelfkensbos, sommigen in een natuurlijke samenhang met de omgeving, anderen zonder. Slechts één ontwerper durfde het aan om een nieuw museum te situeren aan/in de noord-oosthoek van het Valkhofpark. Omdat niemand een ontwerp inleverde voor een museum op het Valkhof, wordt die lacune alsnog hierbij ingevuld. Een ontwerp voor een nieuw museum, rekening houdend met het program van eisen van het museum-bestuur, dat de ruimtelijke contouren van de voormalige burcht volgt doch beslist geen namaak kitsch-kasteel beoogt.

BESLUIT VAN DE GEMEENTERAAD

De gemeenteraad van Nijmegen heeft "in principe" besloten een nieuw totaal-museum te stichten dat zowel de huidige Commanderie met de daarbij gewenste uitbreiding moet omvatten, alsmede de presentatie-functie van het archeologisch museum Kam. Het wordt van belang geacht om in één complex zowel archeologie, oudere kunst en cultuur en modern art/high-tech te kunnen presenteren en via een geïntegreerde educatieve

afdeling ook te instrueren. Men heeft berekend daarvoor circa 3700 m² vloeroppervlak nodig te hebben. Als plaats daarvoor is het Kelfkensbos gekozen.

CONSEQUENTIES KELFKENSBOS

Keuze voor het bebouwen van een groot deel van het Kelfkensbos houdt in:

- a) afbraak en heropbouw elders van de mid-getgolfbaan;
- b) zoeken naar een andere plek voor de weekmarkten;
- c) zoeken naar een andere plek voor een deel van de kermis;
- d) bouwen van vervangende parkeergelegenheid: een parkeergarage;
- e) graven in een archeologisch waardevol gebied.

BATAVEN EN ROMEINEN: DE ARCHEOLOGIE

Een 2000 jaar geleden leefden de Bataven en wat later hun onderdrukkers, de Romeinen, op de prominent gelegen plek dat het huidige Valkhof, Kelfkensbos, Hunnerpark, Trajanusplein, Belvoir/Estel-gebied omvatte. Let wel: de Voerweg is in de late Middeleeuwen rond de Valkhofvesting als verdedigingsgracht gegraven en het trajanusplein is uitgegraven om het toen geheten Keizer Lodewijkplein beter te laten aansluiten op de nieuwe brug over de Waal in 1934. De archeologische waarde van Valkhof, Kelfkensbos en Hunnerpark is derhalve even groot: geen onderscheid dus! Als toegevoegde waarde zijn bovengronds zijn later op alle drie onderdelen parken aangelegd. Hoewel de ge-

meente Nijmegen bij het Ministerie van WVC een aanvraag heeft gedaan om het Hunnerpark en het Valkhofpark aan te wijzen als archeologisch monument, is zulks archeologisch gezien een onvolledige aanvraag! Het Kelfkensbos hoort er ook bij! Overigens: een aanwijzing van de minister tot archeologisch monument wil nog niet zeggen dat er nooit gebouwd mag gaan worden. Vergelijk de terreinen achter het Canisiuscollege, de Kopse Hof, etc. Een aanwijzing tot archeologisch monument houdt in dat wetenschappelijk onderzoek van de ondergrond te allen tijde voorrang moet hebben, alvorens de grond bebouwd gaat worden. Afgezien van de extra parkwaarde van het Valkhof, die er is en waard is om behouden te blijven, is eventuele bebouwing op het Kelfkensbos of op het Valkhof van gelijke betekenis in archeologische zin.

PROBLEMATIEK BIJ DE LOKATIE KELFKENSBOS

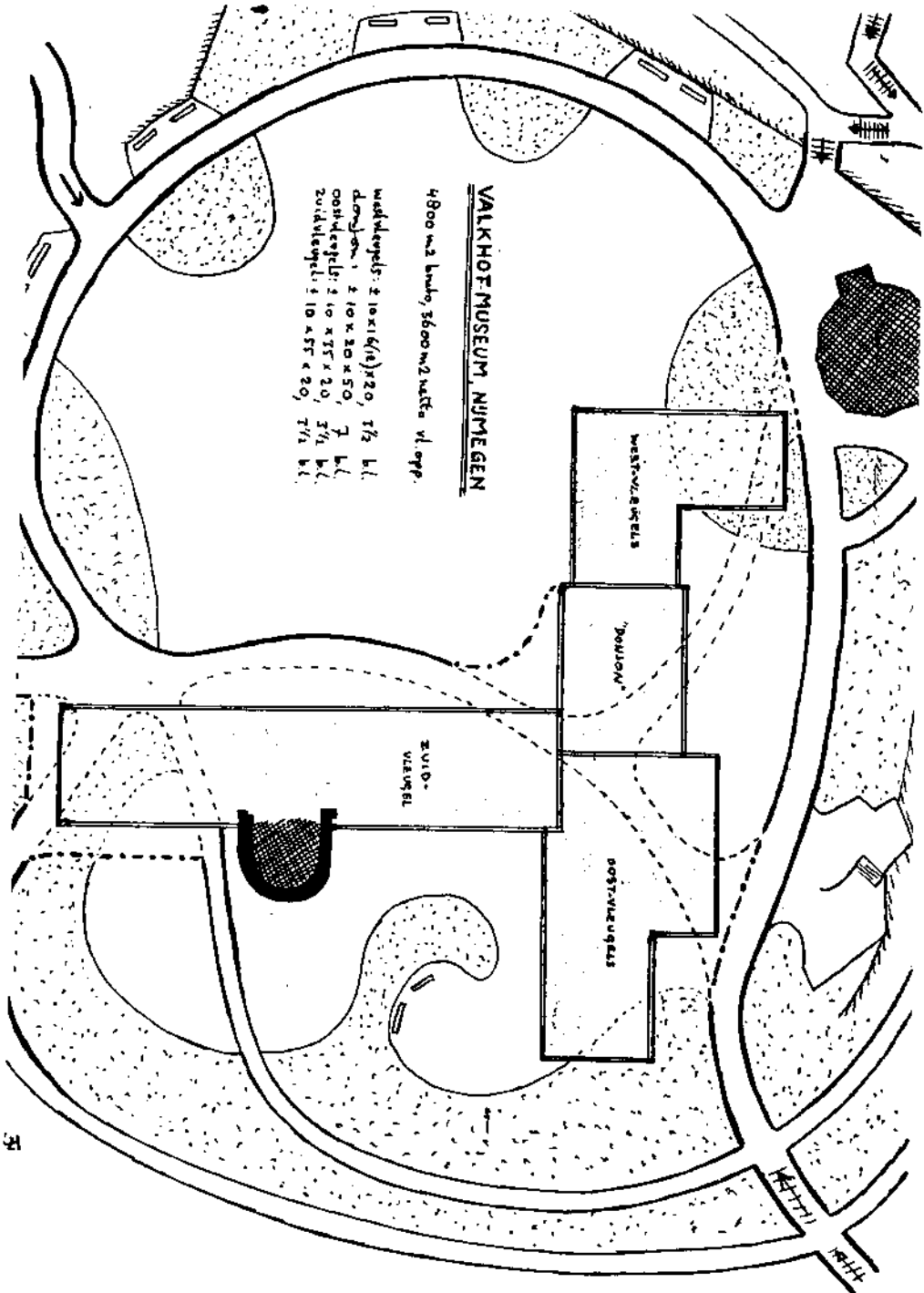
Voor de bouw van een museum moet de midgetgolfbaan verdwijnen, en... elders worden herbouwd. Dat kan, doch dat kost geld! Dat de kermis niet meer terecht zal kunnen op het Kelfkensbos is jammer, doch te overzien omdat de grote kermis slechts één week per jaar aldaar vertoefde. Een redelijke oplossing zal wel te vinden zijn. Moeilijker wordt het voor de markten, die twee dagen per week het Kelfkensbos "bezet". Terug naar het Groene Balkon kan niet meer. Het eventuele alternatief om de markten te concentreren op: Jozefhof - Mariënborg - Plein '44 is niet ieders keuze. Hoe dan ook:

voor de marktfunctie is het moeilijk om van het Kelfkensbos af te kunnen zien. Het zal moeite kosten en dus ook geld! Het parkeren wordt echt een probleem: enerzijds vraagt het museum om meer parkeerplaatsen dan er nu al zijn, anderzijds verdwijnen bijna alle huidige parkeerplaatsen juist dóór het museum met museumplein en de door te trekken Hertogstraat. Oplossing: bouwen van een parkeergarage. Dat kost veel geld! Een ondergrondse garage in het Kelfkensbos gaat zeker een 15 miljoen kosten, een bovengrondse op de St. Jozefhof zeker 10 miljoen. Dat worden allemaal nevenkosten bij de bouw van dat nieuwe museum !!!

HET ALTERNATIEF: MUSEUM VALKHOF

Eerdere gemeentelijke toetsing van een rapport van de Valkhofvereniging wees uit dat herbouw van een Valkhofkasteel technisch mogelijk is. Gedacht werd toen aan een zo goed mogelijk nabouwen van het origineel, zowel qua exterieur als qua interieur. De herbouwkosten voor een kasteel met alles erop en eraan varieerden van 25 tot 40 miljoen gulden, afhankelijk van de te kiezen herbouwwijze: geheel of gedeeltelijk in oude of nieuwe bouwstijl, gebruik van nieuwe of van oude bouwmaterialen.

Men kan het echter ook heel nuchter Hollands beschouwen. Wat is, wat was het kenmerk van het vroegere Valkhof? Dat is, dat was de uiterlijke vorm: een stevige toren vergezeld van enkele vleugels. Derhalve: neem de globale ruimtelijke contouren als basis en bouw met hedendaagse maten en ma-

terialen een gebouw. Dat is in Nijmegen ook gedaan met de Commanderie, de Kanunnikenhuizen, het Poortwachtershuis, etc.etc. Een Valkhof met een bouwwerk op een aantrekkelijke plaats. Een bouwwerk dat ruimte kan bieden aan het gewenste nieuwe museum. Een bouwwerk waarvoor niet één boom hoeft te wijken, het park blijft park. Een bouwwerk waarvan de directe bouwkosten globaal gelijk zullen zijn met de kosten van een gebouw op/in het Kelfkensbos. Een bouwwerk waarbij géén extra en kostbare nevenvoorzieningen benodigd zijn: géén verplaatsing midgetgolf, géén totale herinrichting Kelfkensbos, géén extra voorzieningen voor de kermis, géén problemen en te treffen regelingen en voorzieningen voor de markten, en last but not least géén noodzaak voor een peperdure parkeergarage !!!!!

SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Hoewel een nieuw-Valkhofgebouw uiterlijk uit vier onderdelen lijkt te bestaan, moet het bouwkundig en gebruiksmatig één geheel gaan worden. De Westvleugels bieden 800 m² vloeroppervlak, het Donjon-gedeelte 1200 m², de grote Zuidvleugel 1700 m², de Oostvleugel 1100 m². Dit alles als bruto-binnenmaat en rekening houdend met 3½ verdieping voor de vleugels en 7 verdiepingen in het Donjon-gedeelte. Totaal: circa 4800 m². De netto-expositie ruimte kan worden: circa 3600 m². (In tegenstelling tot kantoorbouw is bij een museum bijna alles expositieruimte; derhalve een lager ½ voor niet-expositie ruimten.) Voor het gewenste nieuw

museum dus genoeg ruimte. De stichtingskosten voor de lokatie Kelfkensbos komen ten allen tijde ruim 12 miljoen gulden duurder uit, vanwege de noodzakelijke nevenvoorzieningen. Al die extra kosten en alle te verwachten extra trammelant worden voorkomen bij een Valkhof-gebouw.

Archeologisch staan Valkhof en Kelfkensbos quitte. Monumentaal en allure-technisch kan (zal) een Valkhof hoger scoren. Financieel gezien is een Valkhof-lokatie aantrekkelijker. Wetenschappers behoeven niet te vrezen: géén "Bommel-burcht", géén kitsch-kasteel, gewoon een nieuw gebouw in vanouds bekende en vertrouwde ruimtelijke contouren. Nijmegen kan weer terug krijgen wat ze al te lang node heeft moeten missen: de enige echte stadsherkenning op de plek des oorsprongs van Nijmegen, een toeristisch-recreatieve topper met een culturele lading.

Nijmegen, 31 januari 1990
J.M.T.Nooy

REACTIES VAN LEZERS OP DE MUSEUMPLANNEN VOOR HET KELFKENSBOS

G.Hermans

Zoals reeds in het voorwoord werd vermeld, heeft een aantal lezers van Valkhofnieuws met groot enthousiasme gereageerd op de oproep van de redactie om hun mening over de plannen voor een zgn. 'totaalmuseum' op het Kelfkensbos aan ons kenbaar te maken. De reacties waren vaak erg interessant omdat de schrijvers/schrijfsters veelal inhoudelijk ingingen op de materie en niet volstonden met een simpel blijk van pro of contra.

Bij de redactie kwamen tot dusver dertien, meestal uitvoerige, reacties op de museumplannen binnen. In ALLE gevallen spraken de mensen zich uit TEGEN de bouw van dit totaalmuseum op deze plek in de stad. Meer heil werd verwacht van het gebruik van het voormalige Canisiuscollege voor dit doel. Uiteenlopende redenen werden aangedragen ter verdediging van dit standpunt, doch ook enkele nieuwe aspecten werden genoemd.

De redactie wilde u de inhoud van een aantal van deze reacties niet onthouden en heeft contact gezocht met de opstellers ervan. Het verzoek om hun inzending, geheel of gedeeltelijk, te mogen publiceren werd zonder uitzondering gehonoreerd.

Gekozen is voor de weergave van de letterlijke tekst, vanzelfsprekend met toestemming van de auteurs. De bijdragen zijn zoveel mogelijk in volgorde van datering opgenomen.

Indien andere lezers alsnog willen reageren met betrekking tot dit onderwerp, kunnen zij dit doen

tot eind mei van dit jaar door te schrijven naar:

Redactie Valkhofnieuws
Antwoordsnummer 1727
6500 VB Nijmegen

Een postzegel mag, maar is niet noodzakelijk.

Indien u het niet wenselijk acht dat de inhoud van uw brief wordt gepubliceerd in Valkhofnieuws, gelieve dit te vermelden.

De redactie zegt eenieder die heeft gereageerd op de museumplannen bij dezen hartelijk dank. Wij zijn verheugd met het feit dat sommige inzenders hun reactie, behalve aan de redactie, ook aan de Nijmeegse gemeenteraad hebben gezonden.

Het ligt overigens in de bedoeling om vaker naar de reacties van de lezers te vragen indien belangrijke zaken in het geding zijn, het Valkhof en de directe omgeving betreffende. Op deze wijze kunnen verschillende voordelen worden behaald, te weten:

- men is in de gelegenheid om direct te kunnen reageren in de wetenschap dat hun reactie serieus wordt genomen;
- de op- en aanmerkingen worden gebundeld, waarbij de Valkhofvereniging als spreekbuis kan dienen;
- de Valkhofvereniging kan met een maximum aan argumenten opereren.

We houden u niet langer in spanning en vervolgen met het commentaar van enkele van onze leden.

... Wij willen de Valkhofburcht herbouwen. Een belangrijk aspect bij dit streven is steeds het vinden van een zinvolle en rendabele bestemming voor de woon en werkruimten die daarbij zullen ontstaan.

Nu biedt zich in de vorm van het nieuwe museum een groot project aan, in een typisch Nijmeegs kader en met een historische-kunsthinnige opzet. Ik zou dus willen pleiten voor de bouw van het nieuwe museum op het Valkhof,maar dan wel in de vorm van onze burcht!! Een 'gebouw met allure ' zal dit dan zeker worden.

Is deze gedachten geen nadere overweging en onderzoek waard? Veel zal er van afhangen of er een architect gevonden kan worden, die de twee doeleinden -reconstructie Valkhofburcht en het onderbrengen van de vier gewenste museumfuncties - op een acceptabele manier zal weten te combineren.

Naïeve gedachte of onze grote kans?

Een nieuwe burcht is zeker meer in overeenstemming met het museumdoel, dan het voormalige Canisiuscollege (dat een te uitgesproken stijl toont), en een volbouwen van het Kelfkensbos, dat eeuwenlang van bebouwing verschoond is kunnen blijven, lijkt ook niet aantrekkelijk...

L.H.M.Maussen

...Onbegrijpelijk is het dat er discussie ontstaat omtrent de plaats keuze van het - totaalmuseum -.

Een plaats als Kelfkensbos kan toch nagenoeg géén argument vóór hebben.

Een stijlvollere plaats en gebouw als Canisiuscollege is nauwelijks denkbaar!

In uw artikel las ik een andere - gevaarlijke - ondertoon.

* Een voorstel van een groep architecten BNA-kring!! Natuurlijk willen deze mannen en/of vrouwen een gebouw realiseren op Kelfkensbos. Met zo'n realisatie doet men aan 'persoonsverheerlijking' en gaat men voorbij aan alle redelijke argumenten.

Immers voor een groep architecten is het toch helemaal niet aantrekkelijk om naamloos onder te gaan in een verbouw-/aanbouw van het Canisiuscollege!.....

G.F.M. Dostendorp

U hebt nu al verschillende malen gelezen dat het voormalige Canisiuscollege een geschikte ruimte zou bieden voor het geplande 'totaalmuseum'. De leden uit Nijmegen en omgeving kennen dit gebouw natuurlijk bijzonder goed. Om ook de geïnteresseerden van buiten de regio een idee te laten krijgen van de allure van dit gebouw, heeft onze tekenaar de heer J.Hendriks een zeer fraaie impressie gemaakt van de galerijpartij in de hal van dit fameuze bouwwerk.

De redactie

Hal van het Canisiuscollege.

J.Hendriks '90

...Zodra ik hoorde van het vertrek van Haskoning uit het voormalige Canisiuscollege heb ik ook al meteen gadacht aan de mogelijkheid daar het nieuwe museum te huisvesten. Wat zou je beter kunnen wensen!

Een representatief gebouw. De architectonische gelijkenis met het Rijksmuseum te Amsterdam kan alleen als een pré gelden.

Technisch en naar binnenarchitectuur is het prima in te richten als museum.

De ruimte blijkt overvloedig en aan alle bijkomende eisen van bijbouw, parkeerruimte enz. kan dus zonder bezwaar worden voldaan.

De locatie van een nieuw te bouwen museum op het Kelfkensbos is m.i. in alle opzichten ongewenst. Een museum in hypermoderne architectuur naast het Valkhof moet een aanfluiting zijn - zeker als het eens wordt herbouwd! - en lijkt mij een verfoeilijke mistake. De kosten voor (interne) verbouwing van het Canisiuscollege zullen, dunkt mij, ook heel wat minder zijn dan eventuele nieuwbouw op Kelfkensbos.

En waarom als maar duur willen doen en geld uitgeven dat de belastingbetaler hoe dan ook moet opbrengen?

Het is maar een reactie van een enkeling misschien, maar een die met hart en ziel nijmegenaar is geworden. Ik hoop dat de suggestie van uw redactie werkelijkheid mag worden.!

p.J.J.M.Bakkers o.p.

... Ondergetekenden hebben de eer u ervan in kennis te stellen, dat zij van mening zijn, dat voor een nieuw Nijmeegs museum het onlangs vrijgekomen voormalige Canisiuscollege in veel opzichten geschikter is dan een nieuw te bouwen vestiging op het Kelfkensbos.

Als motieven hiervoor brengen zij naar voren:

* Het is een historisch gebouw, dat prijkt op de gemeentelijke monumentenlijst.

* De aanwezige ruimte is er groter dan die op Kelfkensbos.

* Een vestiging aldaar past in het bestemmingsplan Nijmegen Oost, zodat bestemmingsplan-procedures niet nodig zullen zijn.

* Er is bij het Canisiuscollege een grotere mogelijkheid om te parkeren.

* De kosten voor verbouw en inrichting zijn er beduidend minder dan die voor nieuwbouw op het Kelfkensbos.

* Het is goed bereikbaar aan een hoofdverkeersweg....

w.g.

M. Osinga
J.H.Neggens
C.J.Speller
J.J.van Schaijk
W.J.Konings
H.J.A.van Mil
M.van de Bogaard
J.W.van der Weiden
J.H.L.Raeven

... Het zou zonde en jammer zijn als op het genoemd terrein een flink gebouw zou worden neergezet. Wat met er ook gaat bouwen; de Valkhofkapel met zijn historische betekenis voor Nijmegen wordt er door naar het 2e of 3e plan verschoven. Door een zeker gebrek aan bouwterrein (3000m² beschikbaar i.p.v. 3700m² nodig) zal er een hoog gebouw moeten komen. De rustgevende aanblik van het Valkhofterrein gaat verloren.

Ver vraag ik me af of er voldoende parkeerruimte kan worden gecreëerd. Die is er nu ook al te weinig. Zie het gehannes op de Waalkade.

Het belang van goedkope c.q. gratis parkeer ruimte wordt door de gemeente Nijmegen kennelijk nog steeds niet gezien.

Uw plan om het Canisiuscollege tot museum te bestemmen juich ik toe. Parkeerruimte kan daar m.i. geschapen worden. Er moet in ieder geval een goede (liefst rechtstreekse vanaf het treinstation) busverbinding komen. Er wordt namelijk tegenwoordig (en straks nog meer) veel gereisd door Vutters en 65+ers. Er is nog een argument dat pleit voor het Canisiuscollege, dat door u misschien over het hoofd is gezien. De paters Jesuiten hebben altijd gebouwen van hoge kwaliteit gesticht. Veel eikenhout en andere goede bouwmaterialen lieten ze gebruiken.

't Zal (nog) wel niet beschikbaar zijn, maar zou er ook te praten zijn (eventueel) over Berchmanianum a/d Houtlaan? Ook een prima gebouw, maar of er voldoende grond bij behoort weet ik niet. Een museum mag overigens best buiten 't centrum liggen als het maar goed bereikbaar is.....

Th.A.J.Luijben

... Het lijkt wel of de gemeente Nijmegen ons het bloed onder de nagels vandaan wil halen, door dertig meter naast ons Valkhof een totaalmuseum te projecteren, waar in de toekomst vuilnis tot kunst zal worden verheven.

Er is voor mij geen twijfel mogelijk: dit gemeentebestuur moet direct afstammen van hen, die in 1792 de burcht lieten slopen!!!

Uit een soort respect en schaamte is er na 1792 nooit meer iets op het lege terrein en zijn omgeving gebouwd. Alleen het Valkhof behoorde daar te staan; hoe groot het Nijmeegs ruimtegebrek ook was (denk bijvoorbeeld aan de periode voor de uitleg van de stad) Het is voor mij daarom ook onbegrijpelijk dat de Nijmeegse burgers dit bestuur laten zitten. Wat jammer dat Ien Dales de rest van haar wanbestuur niet mee naar den Haag heeft gesleept!

Jarenlang is ons voorgespiegeld dat er voor een titanenproject als het Valkhof géén middelen ter beschikking waren en dat een herbouwd Valkhof cultureel/architectonisch niet meer verantwoord zou zijn. 'Wat geweest is, is geweest' is een kreet die we jarenlang hebben moeten slikken. De slakers van deze kreet staan er waarschijnlijk niet bij stil, dat vele historische gebouwen in Nijmegen waaronder de st. Stevenskerk, na W.O.II niet origineel meer zijn, maar replica's. Maar daarom zijn ze nog niet minder mooi of minder echt! Als er echter iets Cultureel/architectonisch niet verantwoord is, dan is het wel Totaalmuseum Kelfkensbos. Als een soort computer-boterstulp wordt het midden in een historisch gebied gekwakt; voor eeuwig de samenhang tussen Valkhof, Belvédère, stadsmuur en poortwachtershuis verstorend. Als ik over de glanzende kinderkopjes van het Kelfkensbos kijk richting Valkhof, maakt een grote woede

en machteloosheid zich van mij meester.

Zo zou ik nog wel lang door kunnen gaan, maar ik wil nu ter zake komen. Wat gemeente Nijmegen kennelijk wil, is landelijk prestige verkrijgen door een architectonisch baanbrekend hoogstandje neer te zetten. Ien Dales is alvast als een soort fors Irojaans paard naar den Haag gesneld om daar de geldkraan los te draaien. We moeten proberen de gemeente van dit plan te laten afzien, maar dat was bij u ook al wel duidelijk. Het mooiste lijkt mij het aanzwengelen van een discussie om vele slapende mensen wakker te schudden. Een machtig wapen hierin kan de krant 'De Gelderlander' zijn, die altijd open staat voor dit soort zaken, maar helaas in haar laatste stukken over de kwestie de zaak veel te eenzijdig belichtte. Als zij nu eens in haar archieven dook of een interview met ons zou kunnen afnemen, zou dat ons een enorme steun in de rug geven. Zodra zij gaat spreken over 'het omstreden museum' komt het hele zaakje op losse schroeven te staan!! Ik stel bovendien voor, B&W gratis lid te maken van Valkhofnieuws, tenminste als Nijmegen er niet zoveel wethouders op na houdt als Gent in België.

In het nu volgende gedeelte wil ik graag wat concrete ideeën, pleidooien en argumenten uit de doeken doen. *Museum Kelfkensbos zal minstens 12 miljoen gaan kosten. Bovendien is er een ingrijpende verkeersaanpassing nodig, die nog eens ruim 5 miljoen gaat kosten. Doen we er nog even een ondergrondse parkeergarage bij, dan komen we in totaal toch al gauw aan de f 20 miljoen!!! Gelukkig ondergraaft de gemeente letterlijk haar eigen plannen met haar verkeersprobleem. Als ze de Hertogstraat (ik dacht tenminste dat die het was) door willen trekken naar de véél dieper gelegen Voerweg, dan

zal deze ingegraven moeten worden in het Kelfkensbos. Voor zowel Voerweg als Burchtstraat/Kelfkensbosstraat zal het verkeer dat uit de sleuf komt onoverzichtelijk zijn en een levensgevaarlijke situatie scheppen. Een oprit van uit de sleuf naar museum, parkeergarage of het nieuw te creëren pleintje maakt de situatie nóg onveilig.

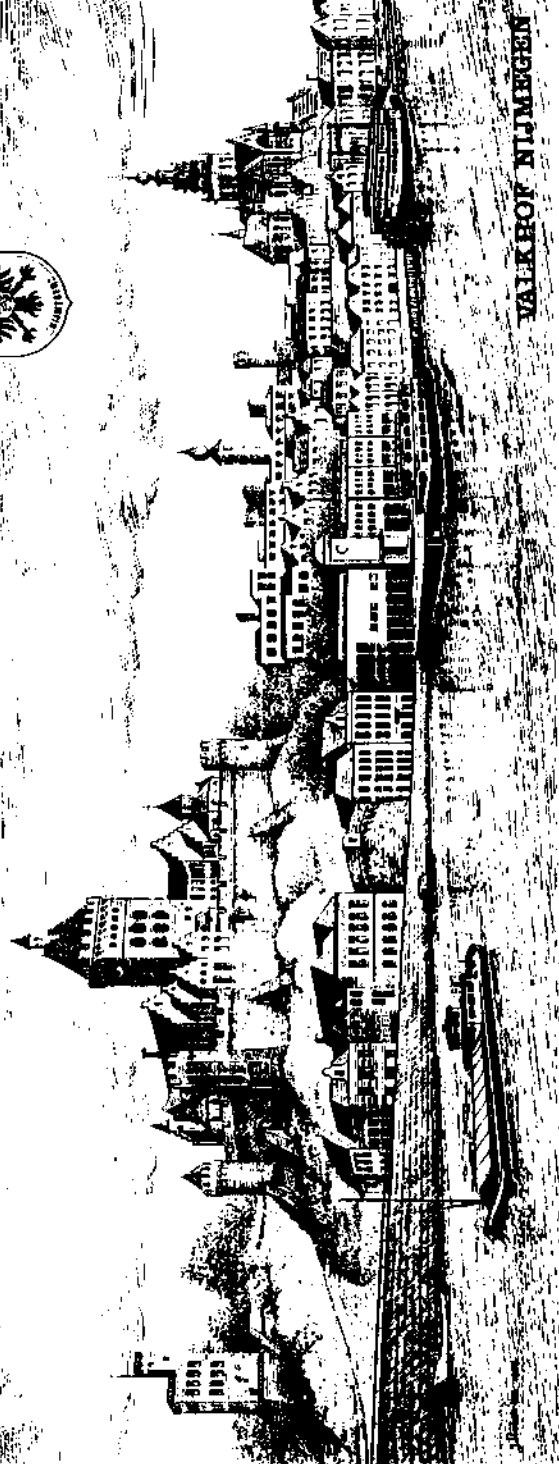
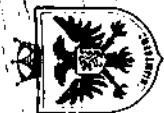
*Op zich vond ik het plan Canisiuscollege/Berg en Dal-seweg heel degelijk in elkaar zitten, maar als één of ander adviescollege het 'een tweede museum Kam' gaat noemen, trekt het stadhuis er meteen streep door. Ik moet wel toegeven dat het plan de deur naar het Valkhof op een kier blijft houden; want alsnog een Valkhof naast museum Kelfkensbos bouwen zie ik Nijmegen in nog geen 198(!) jaar doen.

*Wat wij als Valkhofvereniging moeten doen is het volgende. We moeten de gemeente zo snel mogelijk een helder en vooral compleet (ook financieel) plan voorleggen met de volgende punten, al of niet met medewerking van de pers.

*** De ligging van deze burcht is nog veel gunstiger als die van het Kelfkensbos. Voor het publiek ligt de burcht éven centraal, en groot pluspunt is, dat hij vanaf de Waalbrug zeer goed te zien is en de aandacht van menigeen zal trekken. Zo wordt de burcht tot Nijmeegs speerpunt verheven.

***Voor de burcht blijven 300 parkeerplaatsen behouden. Een dure ondergrondse parkeergarage is niet nodig en voor f 1 miljoen kan de bestaande verkeerssituatie mijns inziens volkomen veilig worden gemaakt.

***Als landelijk prestige-object zal de burcht veel meer opzien baren; Het Valkhof heeft al vaker de grote landelijke ochtendbladen bereikt mét tekeningen; het plan van gemeente Nijmegen is naar mijn weten nooit verder dan de regionale kranten gekomen.

VALKHOF NIJMEGEN

4.11.1941. 1866

***Het project kan gezien worden als afsluiter, of beter als KROON OP DE WAALKADE. (Leuke slogan, al zeg ik het zelf!) De burcht zal, als hij 's avonds verlicht wordt, de stad een Bourgondische, rijke aanblik geven.

***Een paar architecten zullen teleurgesteld moeten worden; vele anderen daarentegen zullen de uitdaging van een burchtreconstructie niet kunnen weerstaan. Er zijn afbeeldingen in overvloed aanwezig, want vroeger was Nijmegen trots op zijn burcht en werd deze vaak vereeuwigd. Daar komt bij dat afbeeldingen van mensen als Hendrik Hoogers architectonisch zéér precies zijn weergegeven.

***Het werkgelegenheids-aspect: een stenen burcht is veel arbeidsintensiever als een betonnen prefab-museum. Bovendien levert dit hoog gekwalificeerde vaklui op, zoals bij het V.O.C.-schip de 'Batavia' in Lelystad, wat landelijk ook altijd behoorlijke publiciteit verwerft en kan rekenen op geld van het bedrijfsleven.

*** Een aantal jaren terug stond er in Valkhofnieuws een stukje over een bedrijf, dat geloof ik destijds ook in Xanten gebouwd heeft en bereid was haast tegen kostprijs te bouwen en daarvoor ook Nederlandse werkeloze jongeren in zou kunnen schakelen.

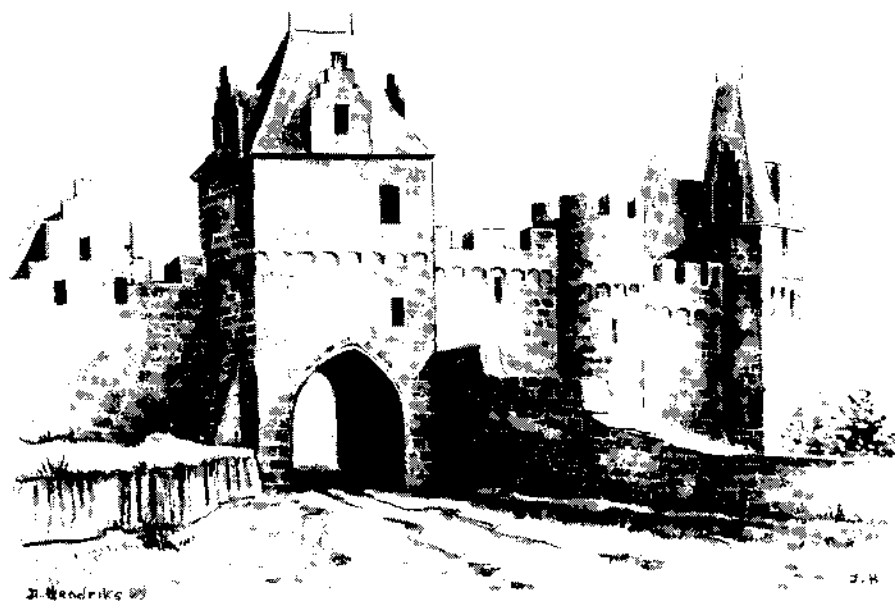
***We hebben steun van het casino die achteraf toch de beroerdste niet waren en de lege, gure hoek die het Valkhof is graag zagen verdwijnen. Ik meen zelfs wel eens gehoord te hebben, dat zij hun jaarlijkse verplichte evenementenpotje wel aan ons zouden willen spenderen.

***In het plan zou ook een tekening moeten worden opgenomen, namelijk die van dhr. J. Hendriks, waar Burcht en Casino gebroederlijk naast elkaar staan met de Stratemakerstoren en de Mississippi-Queen ervóór. Door een goed visueel beeld te scheppen kun je óók mensen over de streep trekken, zélf gemeentebesturen!

*** Het gehele plan moet in een mooie brochure komen, desnoods in kleur. Het moet overzichtelijk en ook financieel gepresenteerd worden. Het moet óókvoor de gemeente acceptabel zijn. Daarmee bedoel ik dat we ze met het plan niet tegen hun schenen trappen en de eer en presentatie aan het grote publiek ook een beetje aan hun laten. (alweer concessies helaas, maar het doel heiligt nu eenmaal de middelen.)

NEE, hier kan gemeente Nijmegen haast niet meer omheen!
Ik hoop ten zeerst dat mijn plannen u aanspreken.....

Maurice Vollebregt

...In antwoord op uw verzoek in Valkhofnieuws het volgende:

1* De ontwerpen 'gezichten' van Kelfkensbos in de Gelderlander van 29-12 1989 behoren als gebouw niet op het Kelfkensbos thuis, maar rond de H.Landstichting.

2* Zou er in de toekomst een gebouw als museum moeten komen op het Kelfkensbos, zou het architectonisch aangepast moeten zijn aan de bebouwing rondom.

3* Zou er een museum daar ter plaatse moeten komen, valt het Valkhof als zodanig in het niet.

4* Zelf zou ik er sterk voor zijn, als het Canisiuscollege binnen omgebouwd kan worden, dit als eerste voor het nieuwe museum in aanmerking moet komen.

Op zich is dit al een monument, 't is kostenbesparend, grootser, groter, betere parkeerruimte goed te bereiken per bus enz.

5* Als dit voorgaande zou doorgaan zijn er voordelen, dat op Kelfkensbos :

1e geparkeerd kan blijven worden

2e de kermis ter plekke kan blijven

3e de midgetgolf kan blijven bestaan

4e de mensen die aan de overkant wonen een vrij uitzicht houden

5e het Valkhof van alle kanten vrij ligt en te zien is

6e een nadeel is, dat als niet gebouwd wordt op het Kelfkensbos, er door de ROB. misschien niet aan opgravingen uit de oudheid kan worden gedaan.

6* Als het canisiuscollege als museum wordt omgebouwd is een voordeel, dat het gehele gebouw door één instantie gebruikt wordt.

7* Voor de omgeving zal er geen bezwaar bestaan, want de drukte van bezoekers (hoop dat er veel komen) zal minder geluidshinder opleveren, dan voorheen het geval was.

Conclusie is:

Gebruik het Canisiuscollege voor het museum, voordeliger, er wordt een museum in een monument ondergebracht en is tevens een goede oplossing om het Canisiuscollege een zeer goede bestemming te geven....

Mej.C.J.Verhoeven

U ziet het, er wordt terdege nagedacht over de museumplannen en niet alleen door architecten of mensen ten burele van gemeentelijke diensten. Uit de voorgaande reacties van leden blijkt zonneklaar, dat zij niets voelen voor een museumgebouw op het Kelfkensbos. Zij zien eerder een herbouwde Valkhofburcht als museum. Het Canisiuscollege wordt beschouwd als een ideale plaats om dit museum te huisvesten. Als argumenten worden genoemd:

- de monumentale architectuur;
- de vele mogelijkheden om aansluitende nieuwbouw te plegen;
- de aanwezige ruimte voor parkeren;
- passend in het vigerende bestemmingsplan;
- de wellicht lagere kosten;
- gelegen aan een stadsbusroute.

Het ware goed indien de gemeentelijke plannenmakers eens nadachten over wat hier door onze leden naar voren is gebracht. Het is in elk geval goed en verhelderend te weten dat genuanceerd gedacht wordt over de plannen zoals deze recentelijk zijn gelanceerd. De gemeente kan er alleen maar voordeel van hebben!

De redactie

POELWIJK TE GENDT

Deel 7

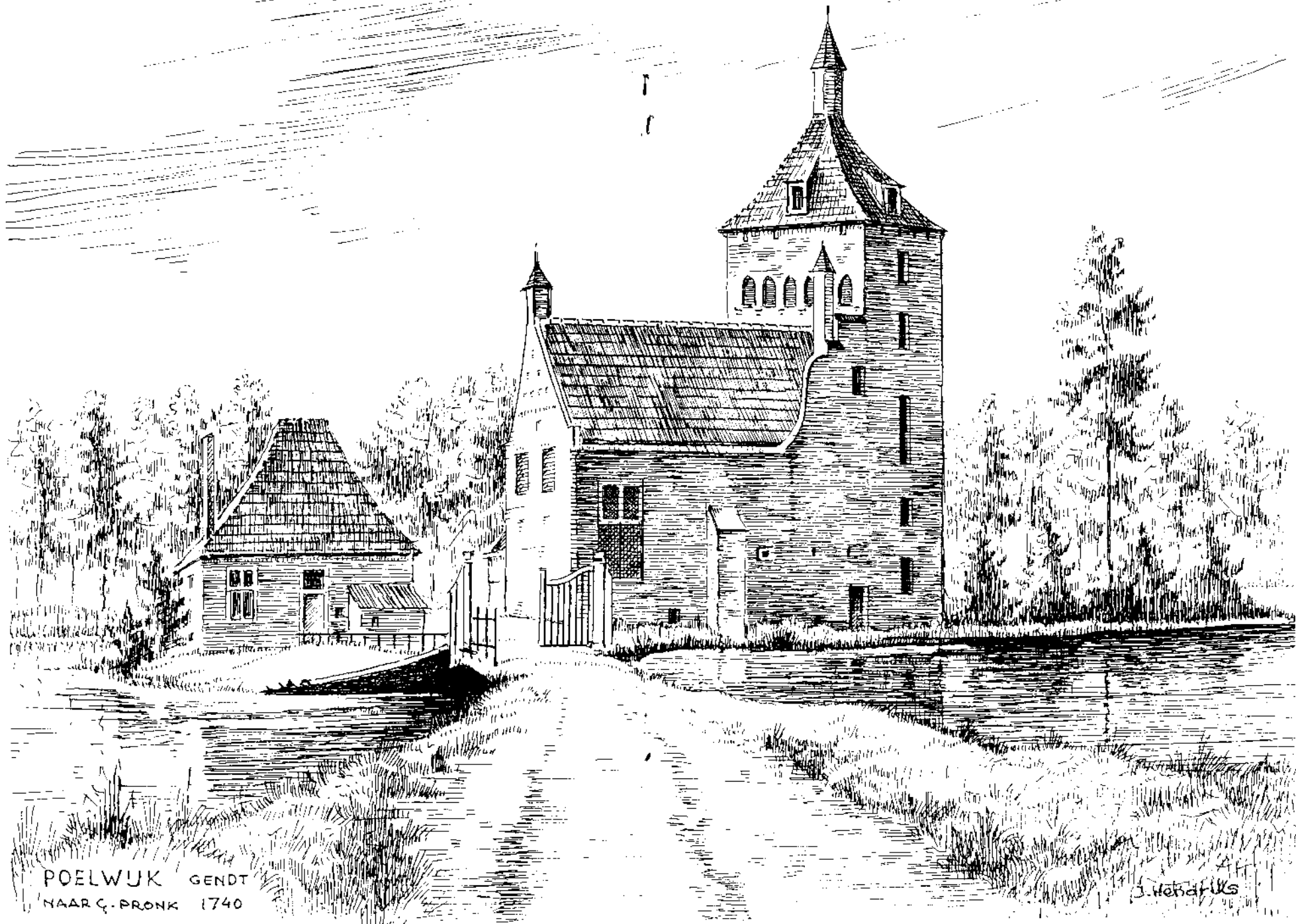
Kastelen in het kwartier van Nijmegen

Louk Hendriks

De hoffstadt tot Puelwije wordt voor het eerst genoemd in 1441. Toen maakten Thomas Collart en zijn vrouw Ermgaren het tot een Gelderse leen. Vóór 1441 was het waarschijnlijk in bezit van de familie van Poelwijk, wat aannemelijk wordt als we weten dat Godfried van Poelwijk in 1275 richter van Gendt is.

Tegen het einde van de zestiende eeuw kwam het door huwelijk in bezit van het bekende Betuwse geslacht Van Wely, die het in 1667 verkocht aan Ignatius van Wichem. Door vererving komt het in 1702 in handen van de familie Van de Poll, die het echter 20 jaar later gerechtelijk moeten laten verkopen aan Nicolaas Schmitz. Via vererving komt het in 1826 in bezit van de familie Breunissen, die het in 1959 schonk aan de Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen.

Toen Cornelis Pronk in 1731 een tekening vervaardigde van de poorttoren en aanbouwsels was er al geen hoofdburcht meer; waarschijnlijk is deze er ook nooit geweest. Tijdens de restauratie in 1959-1960 heeft het R.O.B. een onderzoek ingesteld. Dit onderzoek leverde de maten op van een zware bakstenen woontoren van 9,10 x 10,30 m, met een muurdikte op funderingsdiepte van 1,70 m en een gracht aan de zuidzijde hiervan. Op 50 cm van de zuidmuur vond men nog een toren van latere datum, gemaakt van afbraakmateriaal van de vorige toren.

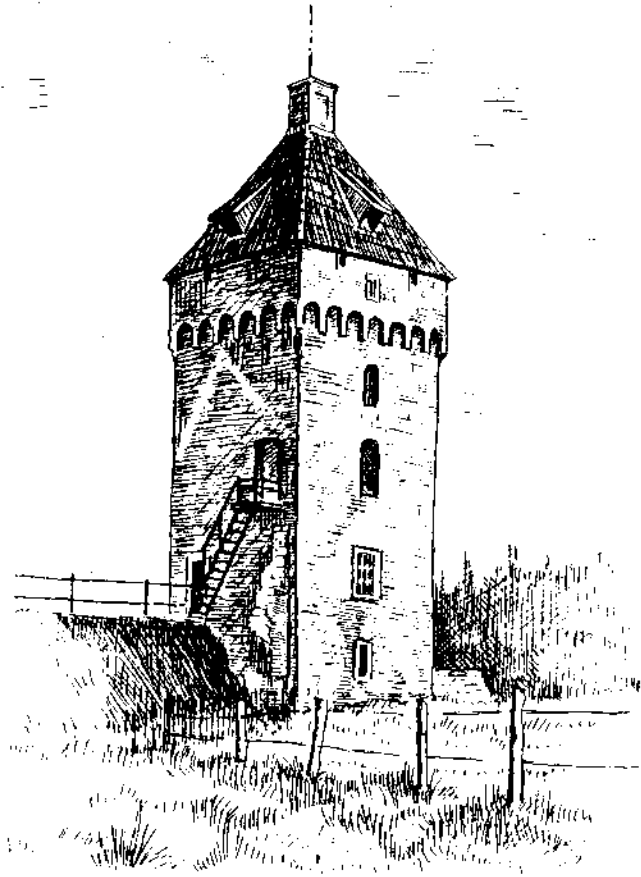

POELWIJK GENDT
NAAR C. PRONK 1740

J. Weharius

Van een hoofdgebouw zijn echter geen resten gevonden. Poelwijk is een fraai voorbeeld van een van de laatste resten uit de feodale tijd.

Bron: Middeleeuwse kastelen van Gelderland.
F.M.Eliëns en J.Harenberg.

POELWIJK

J. Handliker 86

SO NAUW MOT J'OEK NIE KIEKE...!

In het afgelopen jaar stond de deur van de Valkhofkapel weer wijd open voor Nijmegen en niet Nijmegenaren. Natuurlijk het mooie weer, maar vooral ook enthousiaste toezichthouders, maakten het mogelijk dat de poort langer open bleef dan het jaar ervoor! Rond 25 december stond onze kerstgroep weer sfeer- vol opgesteld in de kapel, die tot 6 januari druk werd bezocht. Hierdoor liep het bezoekersaantal nog eens met een dikke 3000 op en kwamen wij voor 1989 op ruim negentig duizend.

Natuurlijk waren er weer veel gesprekken en opmerkingen die ons de moeite waard leken om opgeschreven en bewaard te worden voor een publicatie in ons Valkhofnieuws.

Wat dacht U van zoiets:

Twee meisjes, misschien tien jaar, stellen een toezichthouder de volgende vraag;

'Mijnheer, deden die Keizers vroeger al aan sport?'

'Hoero, dames..?'

'Nou, omdat ze allemaal een bal in de hand houden!'

Soms is een antwoord of verklaring absoluut onmogelijk zoals hier;

'Mijnheer, mijn dochtertje vraagt net waarom ze de zoon van Karel de Grote, Lodewijk de Vrome noemen,.. had hij zijn achternaam veranderd..?'

'Nee, ze noemden hem zo, omdat hij erg braaf of vroom was..'

Het dochtertje springt nu naar voren en zegt:

'Maar dan hadden ze hem toch beter Vrome Lodewijk kunnen noemen, net als bij Vrome Dreesman, dan weet iedereen direkt wie het is..'

Wat zou U hierop nu gezegd hebben..?

Wat moet je met zoiets;

Twee jongens, ongeveer twaalf jaar, lopen met papier en potlood rond door de kapel. Wat doen ze toch?....
Aaa, daar komen ze naar de toezichthouder.

'Mijnheer, wij moeten een vragenlijst invullen, hier bij vraag 6 staat: Hoeveel hoeken heeft deze kapel?.. Ik tel er 38 en hij 32, weet U misschien wat goed is?..'

'Ik denk dat jullie die vraag verkeerd lezen, ze bedoelen hoeveel hoeken heeft het middendeel of de buitenkant..Tel nu eens de pijlers hier..'

'Een, twee, dr., v, ...acht!'

'Precies, de kapel heeft binnen dus acht pijlerhoeken en is dus binnen achthoekig..'

De ene boy; 'Jamaar dan kunnen ze toch beter vragen hoeveel pilaren heeft de kapel...!'

De andere boy: 'Och laat maar joh, die sufferds weten er zelf niks van en daarom sturen ze er ons natuurlijk op uit!

Twee heren tijdens een gesprek. De een:

'...nou ik kom bij het lezen nogal eens een naam als Aartshertog tegen, wat is nou toch het verschil tussen een Hertog en een Aartshertog ..?'

De ander antwoordt:

'Een Hertog zweefde alleen al door zijn titel boven de massa, nou en een Aartshertog stond met beide benen op de grond!'

En hier, was dit een 'chef kok' of zo..?

'...Anna van Oostenrijk in 1570, wat had ik die graag gezien! Ze moet zo mooi geweest zijn..'

'Ja, en weet je dat de hele stad voor haar uitliep..?'

'Allicht, zij was de enige die het recept kende van de Wiener-Schnitzels...'

Ziet U hoeveel humor zelfs in historie ligt opgesloten? Daar kon Delahaye al over meepraten!!

Twee dames bekijken in de Valkhofkapel de huwelijks-oorkonde van Keizerin Theophano. Na het lezen van de tekst ernaast zegt de oudste tegen een toezichthouder:

Keizerin Theophano ? Nòòit van gehoord mijnheer..! En ik heb toch Drs. voor mijn naam staan, zegt u dat soms iets?..'

'Nee, helemaal niet. Ik had veertig jaar 'chef' voor mijn naam staan en wist ook niet wat er allemaal op mijn afdeling gebeurde..!'

De iets jongere dame meteen:

'Bingo! Koop een boekje over Theophano, Marietje!!'

En wat denkt U b.v. van dit:

Mijnheer, is tijdens die orkaan in januari de kapel niet bijna weggeblazen?'

'Ja het kan eigenlijk ook niet anders want de wortels zitten zo diep in de historie dat ze zelfs het begrip ervan niet kunnen vinden!'

Een 'échte' Nimweegse vader tegen een 'echte' Nimweegse zoon van ongeveer een jaar of acht..:

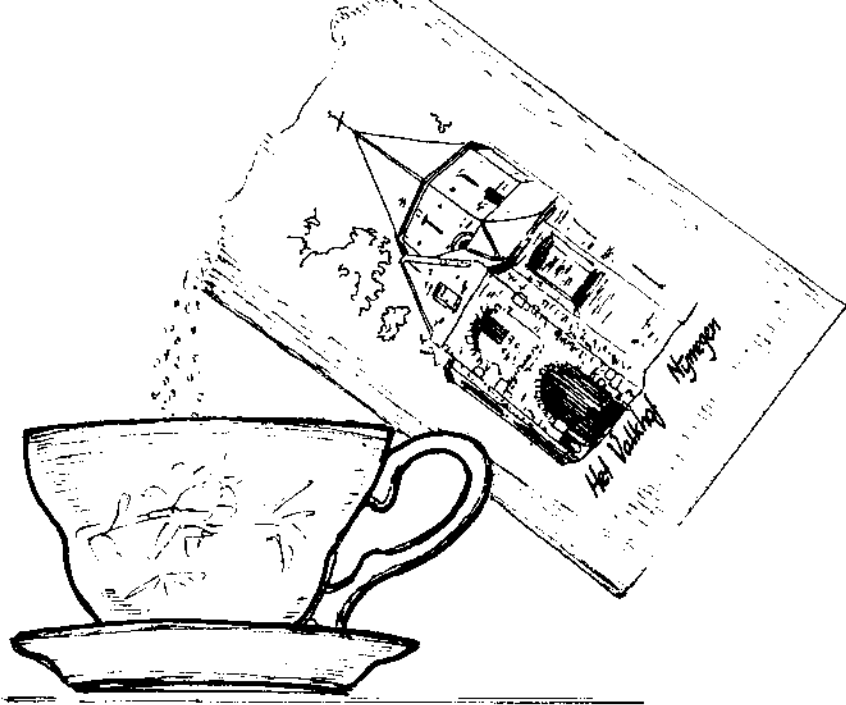
'Kiek männeke, die Kaarel de Grote was so'n enörme kerel dat ie met sien duum 'n rijksdaolder kon bedekken..'

'Ja ma' Pa, waoren er toen al Rijksdaolders?..'

'Nou jao, 'n romeinse gulden dan.. So nou mot j'oeek nie kieke'...!'

Natuurlijk was er nog veel meer, we hebben zo maar wat uitgezocht. Wat dacht U van een boekje: 'Humor over een historie '? Doen we! (Niet geschikt voor mensen met lange tenen!)

Hein van Brienon

Als in een restaurant te Maastricht de bestelde koffie gebracht wordt en U ontdekt op het bijgevoegde suikerzakje de Valkhofkapel te Nijmegen, wat moet U dan doen?..Precies, de suiker in de koffie en het 'tuutje' in de linker binnenzak! Maar als de ober daarna onderzoekend vraagt: 'Zeker uit Nijmegen hè? Welke stad is volgens U de oudste van ons land?' Zeg dan zoals wij deden: 'Och mijnheer, Maastricht én Nijmegen zijn samen de oudste steden van Nederland!'

De man was zeer tevreden, de tweede kop koffie kregen wij dan ook gratis, maar deze keer een suikerzakje met de St.Servaas! Onder zijn toezien oog ging de suiker weer in de koffie en het 'tuutje' in de linker binnenzak, het dichtst bij ons hart!

(Tuutje; Nimweegs woord voor zakje)

Hein van Brienem

JE KOMT ER NOOIT OP UITGEKEKEN

Zaterdagmorgen 27 januari, de avond ervoor had ik besloten eindelijk een keer 'uit te slapen', tuteletuut-tuteletuut de telefoon! Ik spring uit bed, zie de wekker net op 8 uur staan, grijp de grijze telefoonhoorn en zeg met nog schorre keel:

'Hallo...?' ten opgewonde damesstem zegt:

'Goede morgen mijnheer Valkhof, hebt U de...'

'Ik denk dat U verkeerd bent verbo...'

'Och ja, dat is waar ook, neemt U mij niet kwalijk maar heeft U de Gelderlander al gelezen?..'

'Mevrouw ik kom net uit...'

'Doen mijnheer, lezen! Bij Marike en Moenen, U weet wel van Rob Hoogveld.. Heel goed geschreven...'

'Wat bedoelt U, ik begrijp ..'

'Dat snap ik wel, maar U moet absoluut lezen voor U de aardappelschillen inpakt!'

'Doe ik altijd in het sportge...'

'Prima, U vindt het toch niet erg dat ik gebeld heb? Ik wilde alleen maar waarschuwen!'

'Ik begrijp het mevrouw..'

'Succes met Uw werk en tot ziens..'

'Dag mevrouw..'

Nog altijd verbaast, druk ik de hoorn op de telefoon, loop barbevoets naar beneden, trek de krant uit de brievenbus om het geruchtmakende artikel op te gaan zoeken.

Wat lees ik daar, onder: BEROUW ?

Voor alle leden zonder Gelderlander hierna ter inzage.

'Wie komt er in hemelsnaam na 23 jaar op het idee om een gestolen Valkhof-ets van Hoogers in de kerk achter te laten?

Even dacht ik aan een stunt van de Valkhofvereniging

die de burcht graag herbouwd ziet.

Dan moet je bij die Hendrik Hoogers wezen, want deze kunstenaar heeft als geen ander met etsnaald en potlood het loflied op het Valkhof gezongen.

Honderden van die etsen geven in menig huiskamer een indrukwekkend beeld van de zo jammerlijk teloor gegaane burcht en iedere keer als ik ze zie, denk ik:

Herbouwen!

Ook deze week weer, toen ik in de krant de teruggevonden gravure zag prijken.

Laat ze er ten stadhuijze maar eens goed naar kijken!

Hang die prent desnoods bij wethouder Hompe op zijn werkkamer, of etaleer hem in het Open Huis.

Herbouwen!

Wat dat betreft is de stunt geslaagd, maar navraag leert dat de Valkhofvereniging er part noch deel aan heeft.

Wat dan ?

Wie stapt er na drie en twintig jaar met zo'n groot geval een kerk in de altijd drukke Molenstraat binnen om het daar vervolgens achter te laten ?

'Mijnheer, U vergeet wat', hoor ik een kerkganger al zeggen.

Heer, beware me.

En vergeef mij mijn schulden.

Waarschijnlijk is het dat geweest: berouw, gewoon onderwets berouw en dan is de kerk het aangewezen instituut voor vergiffenis.

Maar niet al te snel sluiten die kerken.

Helers en stellers weten nu waar ze terecht kunnen met goed dat zelfs na 23 jaar niet gedijt....

Tot zover Rob Hoogveld in zijn rubriek M/M.

Is berouw en teruggave na 23 jaar nu echt merkwaardig?

Ja, want een echte Nijmegenaar komt op een Valkhoftekening nòòit uitgekoken!

H. van Brienem

HOUDT IN UW HART EEN PLAATSJE VRIJ...

Doit omringd door wal en torens,
In een oude tijd gebouwd,
Werd er eens een pracht kapel
Aan de stad hier toevertrouwd...

Door ene vorstin geschonken,
Aan St.Nikolaas gewijd.
Eeuwen lang steeds doorgegeven,
Met grote zorg, of slordigheid...

Wat er overbleef is kostbaar.
Nu al duizend jaren oud!
Geen wonder dat monumentenvrienden
Intens streven naar behoud...

Dat pelgrims komen op het Valkhof,
Zoekend in dit laatste oord
Naast het nu, verleden vinden,
In een vrede ongestoord...

Nijmegen;

Denk niet verbittert aan het slopen,
Wat eens gebeurde, is voorbij...
Maar houdt voor een herrijzend Valkhof
In Uw hart een plaatsje vrij !!

H.M.

Dank aan de heer H.M. die ons dit gedicht in de hand drukte. Geef ons s.v.p. Uw volledige naam en adres, zodat wij U persoonlijk bedanken kunnen!

ELDERS KAN ALLES BLIJKBAAR....

Berg en Dalseweg?
Kelfkensbos?
Valkhof natuurlijk!!

'n Vraag , die je tegenkomt als het gesprek op de herbouw van de burcht komt is :hoe wil je zo'n gebouwen exploitabel maken? Dat lijkt inderdaad een probleem hoewel ik zo denk dat v.d. Valk (om maar iemand te noemen) er wel brood in zou zien. Maar waarom niet de blijkbaar zeer noodzakelijke ruimte voor de commanderie én het museum voor hedendaagse kunst zoeken en vinden in de in periodes te herbouwen burcht?

De laatste maanden heb ik me naast mijn blijvende belangstelling voor 'Batenburg' een beetje verdiept in de bouw van twee replica van schepen , zoals de Verenigde Oostindische Compagnie die in het begin van de zeventiende eeuw in gebruik had. Twee? Inderdaad, in Amsterdam is een dergelijk schip in aanbouw, dat dan ook 'de Amsterdam' heet en in Lelystad wordt een soortgelijk schip gebouwd ,dat de 'Batavia' gaat heten. Beide schepen, of beter ieder schip afzonderlijk, zal voorop varen bij de opening van 'Sail '90', welke manifestatie op 9 augustus a.s. wordt geopend. Zo althans vertellen ons de folders van respectievelijk de stichting 'Nederland bouwt VOC-retourschip' en de stichting ' Amsterdam bouwt Oostindiëvaarder'.

Wat mij vooral interesseert is het antwoord op de vraag : wie zal dat betalen? En vervolgens die andere klemmende vraag: hoe is de bouw zonder tekeningen in zijn werk gegaan?

De financiën. 'De Amsterdam' kost zo om en nabij iets meer dan f 8.500.000,--. Daarvan is het leeuwendeel nl. vijf miljoen, voor rekening van Rijk, gemeente Amsterdam en de Wet Investerings Regeling-premie. Het bedrijfsleven heeft aandelen gekocht tot anderhalf miljoen, hetgeen een restant-tekort van ca. twee miljoen gulden oplevert.

Dat laatste bedrag is goeddeels bijeengebracht door de verkoop van aandeleltjes van f100,--, waarvan 'het dividend in natura wordt uitgekeerd'. resumerend noteren we dat de overheid(heden) voor f 6.500.000,-- hebben bijgedragen.

Wat de 'Batavia' kost is mij niet exact bekend. Het zal wel ongeveer overeen komen met de kosten van 'De Amsterdam'. Dat precies te weten is overigens ook niet nodig , want de loonkosten voor de bouw worden voor een deel door de overheid gesubsidieerd. Hoe groot dat deel is weet ik niet. Ik weet wel, dat behalve de enkele vakmensen, het voltallige personeel van de bouw bestaat uit jongeren, voor wie het een 'ervaringsproject' is. Precies als in Batenburg bij de kasteelrestauratie.

Is de weg van dat ervaringproject - samenwerkend o.a. met het Gewestelijk Arbeids Bureau in Nijmegen al eens doordacht?

In de zeventiende en achttiende eeuw zijn beide oorspronkelijke versies van de schepen vergaan. Bouwtekeningen waren er niet , noch in Amsterdam , noch in Lelystad. In Lelystad is gebouwd op een basis van ' Jarenlange gedegen studie van de vroeg zeventiende eeuwse scheepsbouw'; in Amsterdam werd de bouw gestart ' vanuit een twee eeuwen oud constructiemodel uit het Rijksmuseum'.

In beide gevallen gaat het om afbeeldingen, geen bouwtekeningen, al mag gezegd worden dat een ervaren scheepsbouwer in staat is aan de hand van een model of tekening een bruikbare bouwtekening te ontleen. Dat heb ik althans in Lelystad, met eigen ogen gezien. Zou een vakbekwaam architect niet in staat zijn uit honderden afbeeldingen van de Valkhofburcht acceptabele bouwtekeningen te vervaardigen?

Maar, zoals gezegd: elders kan alles blijkbaar!!

Henri Kerckhoffs.

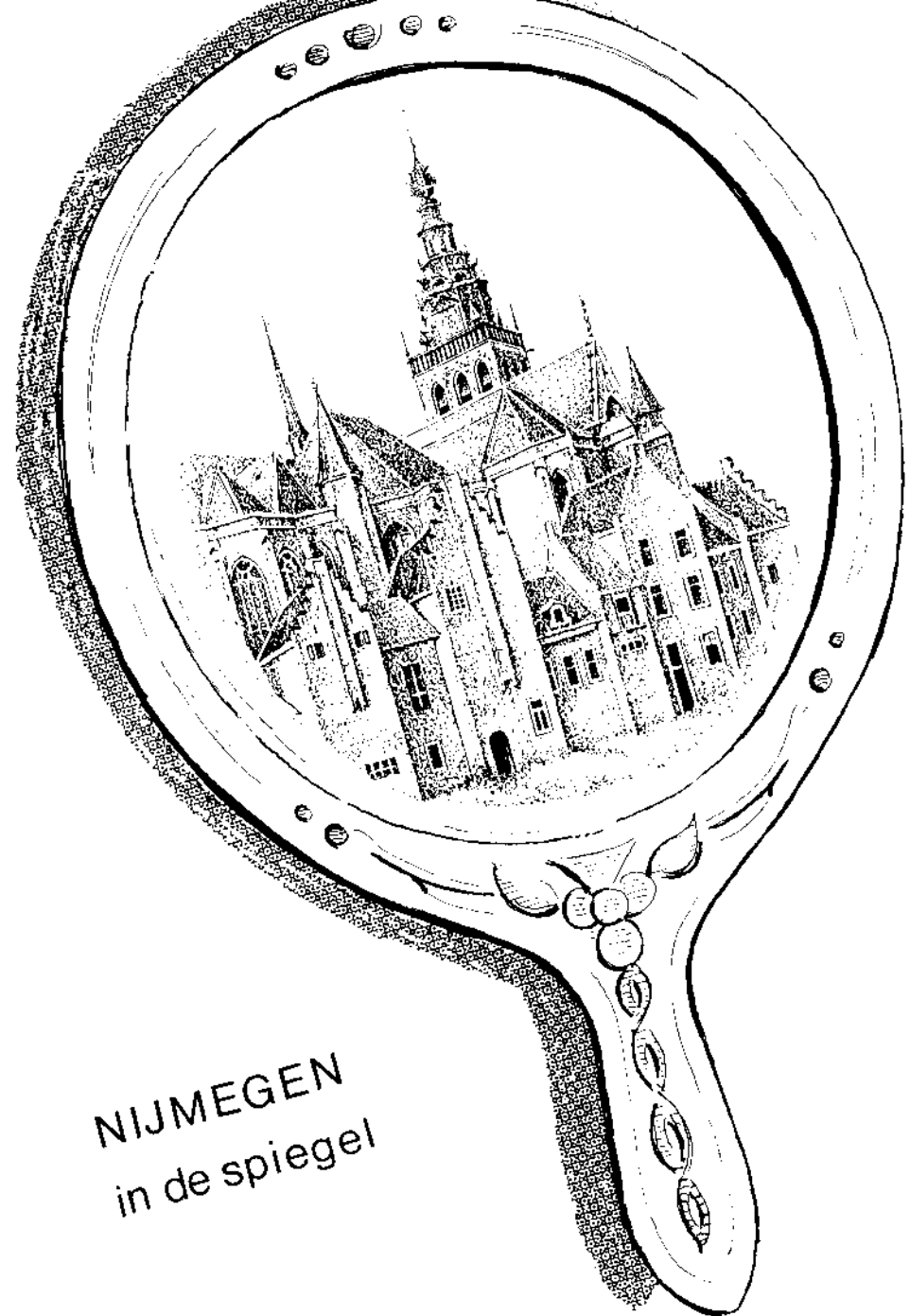
REDAKTIE-MEDEDELINGEN

Binnenkort zal een (vrijwel) geheel nieuwe redactie voor het Valkhofnieuws worden gevormd. Om het komend redactieteam de tijd te gunnen om aan het reilen en zeilen -verbonden met het totstandkomen van onze periodiek- te wennen, zal de voorgenomen vernieuwing van Valkhofnieuws in fasen geschieden.

De eerste fase behelst zaken als:

- De verbetering van de directe zorg bij de opmaak. Daaronder wordt verstaan, dat extra zal worden gelet op taal-, spel- en typefouten.
- Alle artikelen en inzendingen zullen voorzien zijn van de naam van de auteur. Deze wordt direct onder de titel vermeld.
- De bladspiegel zal een eenduidige vorm krijgen, waarbij met name aandacht wordt besteed aan de harmonie tussen inhoud en weergave.

Over de volgende verbeteringsfasen leest u in één van de komende uitgaven van deze periodiek.

NIJMEGEN
in de spiegel

J. Hendriks

Een dertig jaar geleden verscheen er een pocket in de boekwinkels: 'Nijmegen in de spiegel'. (Dr. Gbr. Janssen) Veel bekende Nederlanders gaven hierin een 'Kijk' op deze stad waar zij vaak als student vertoefden.

Schitterend om dit boekje nu in 1990 nog eens door te bladeren! De moeite waard om te lezen hoe een Anton van Duinkerken, Godfried Bomans of een G. Pikkemaat, om maar enkele te noemen, Nijmegen beleefden.

U zult er zelfs gedichten lezen, bijv. van de bekende Guillaume van der Graft.

Had deze man een vooruitziende blik? Leest U eens:

NIEUW

Nijmegen, maak het niet te nieuw,
want een stad is als een boom,
zij staat aan de hemel bloot,
zij wordt uit de aarde gestuwd.

Een stad heeft een schors van de tijd,
komt in jaarringen tot stand,
het liefst aan de winterkant,
een stad rijpt.

Zij heeft wortels omlaag,
de straten achter de Waag,
omhoog vertakt zij zich
in de torens tegen het licht,
de stad heeft een bladerkroon
en dat is het carillon.

G. VAN DER GRAFT

Een schitterend gedicht, na zoveel jaren nog altijd actueel? Vaak komt in de beschrijvingen over Nijmegen

heel mooi de typische blik van 'west' op 'zuid' om de hoek kijken, men had hier immers de grens van de 'zachte-G- overschreden..

Mocht U ooit dit boekje ergens zien liggen, kopen dan! Voor ons is het alleen al interessant om te zien hoe vaak het Valkhof aan bod komt!

Wij leggen U dus een deel voor uit het verhaal van professor L.J. Rogier, hoe hij na een gezellige Bourgondische dwaaltocht langs vele historische punten uiteindelijk in het Valkhofpark terecht komt:

....

Is in de oude stad zelf heelwat kapot: verdwenen, verwaarloosd, verminkt, de in al zijn rankheid herbouwde Sint Stevenstoren, het schoner herboren raadhuis, het gloednieuwe Groene Balkon en een aantal voltooide, ondernomen of voorgenomen restauraties getuigen van het leven, dat ook thans weer aan alle kanten uit de ruïnes opbloeit. Van het Valkhof echter -om daarmee te eindigen- is bijna alles kapot wat er aan is. Het is ons Forum Romanum. Hier moet ik persoonlijk worden en lichtelijk sentimenteel. Bijna een halve eeuw ligt er tussen het heden en de gedenkwaardige dag, waarop ik het voor het eerst betrad. Ik was toen een lichtvoetige knaap met lokken als een serafijn en maakte als onderdeel van een gezelschap misdienaars een potverterende reis naar Nijmegen onder de hoede van een geestelijke leidsman in korte broek. In het druïlerige licht van een kille nazomermiddag heb ik getracht uit te zien over de Waal, geposteed op de eigen plaats, waar Claudius Civilis geacht werd het eens 'lumine torvo' te hebben gedaan. Het kostte mij enige moeite dicht genoeg bij de borstwering te komen, geheel bezet als die was door een gezelschap van Duits-sprekende manspersonen, vermoedelijk leden van een boeren- en tuindersbond, in elk geval plattelanders, want de reuke des velds was nog aan hen.

Met dit gezelschap deelde het mijne de leerzame eer dat de twee onmiddellijk verbroederde geestelijke leiders -want ook de Duitsers stonden onder controle, zij het dan van een priester met lange broek, wat ik vrij onrechtzinnig vond- zich hoorbaar verdiepten in de vertolking van de latijnse legenda op de westelijke balustrade, het beroemde 'Hic stetit hic fredens aquilas hic lumine torvo Claudius ultrices vidit adesse manus'.

De tijd was nog ver, waarin mijn inmiddels gewonnen vriend en ambtgenoot Michels mij zou openbaren, dat zij uit Constantijn Huygens welversneden pen was gevloeid. Waarom staat dat er eigenlijk niet onder? Ik moet ook de Karolingische kapel en het restant van die van Barbarossa bekeken hebben, maar herinner mij er niets van, evenmin als van een kennismaking met Smetius uitdagende vraag op de oostelijke balustrade: 'Quem dabis haec possit qui dare cuncta locum?' Zij zou mij trouwens -gesteld ik had ze verstaan- slechts een wat smalende glimlach ontlokt hebben. Nog vandaag -ik beken het met de rondborstigheid van een aan de Nieuwe Maas geborene- zegt de Waal mij niet veel en de oude Smetius zou ik nu willen antwoorden:

'Neem, weleerwaarde heer, een spoorkaartje naar Genua en laat U, daar aangekomen, met de funicolare optrekken naar een niet ver van een heerlijk be waard oud kerkhof gelegen paradijsje dat Righi heet zet U daar neer onder de olijven en zie, liefst etend en drinkend, uit over de Golf van Genua. Dan hebt ge Uw eigen vraag beantwoord'.

En er zijn nog meer van zulke antwoorden te geven. Maar wat deert dit het Valkhof in des geschiedkenners oog? Claudius Civilis heeft niet aan de Golf van Genua gestaan en het is ook niet de vergankelij-

ke schoonheid der aarde, maar de moed om tanden te knarsen, die een brug bouwt naar de onsterfelijkheid. Het Valkhof is louter verleden. Hier trekt de nevel op, die over de ochtend van onze vaderlandse geschiedenis hangt, over dat wondervreemd ontmoeten van Bataven en Romeinen, waarmee de fantasie tot in onze dagen zo romantisch zou blijven spelen, over de Karolingische penetratie tot de erven van vrije Franken, Friezen en Saksen. Karel de Grote, Lodewijk de Vrome, Lotharius I en II mitsgaders de potentaten, die in hun rechten traden: de Duitse koningen en keizers, hebben hier overleg gepleegd met hun paladijnen, hun hertogen, hun gouwgraven, hun geestelijke en wereldlijke raadslieden en er gezanten van de Heilige Stoel als mede vorsten uit alle hemelstreken ontvangen. De geschiedenis van de Nijmeegse keizerspalts weerspiegelt die van de christenwereld in de dagen van Karolingen, Ottonen en Staufen, maar ook die van onze vaderlandse beroerten in de zestiende eeuw. Karel V en Fillips II hebben er gelogeed en de hertog van Alva heeft in augustus 1570 op haar voorplein de bruid zijns meesters, de aartshertogin Anna van Oostenrijk, welkom geheten. Alva postillon d'amour, om zo te zeggen minnaar bij procuratie, zal wel iets van een stramme doodbidder gehad hebben, maar het aanstaande koninginnetje is binnengekomen en heeft in de trotse burcht overnacht dromend allicht van het Escuriaal als het rooster van Sint Laurentius, maar neuriënd misschien van Wien, Wien nur du allein.... Zij was nog maar negentien jaren.

Twee eeuwen later heeft de Burcht nogeens tien maanden lang, namelijk van november 1786 tot september 1787, herberg geboden aan een vorstelijk gezin: dat van de stadhouder Willem V. Ruim tien jaar daarna kwam de roemloze ondergang. Toen weenden alle Muzen en de

historicus van heden pinkt een traan weg. Eén troost is hem gebleven: het Belvédère. En hier eigenlijk - zeggen Constantijn Huygens en Leo Michels, vreemde vrienden van dit vreemde aardse bal- heeft eens die Claudius Civilis gestaan, niet bij de Karolingische kapel; hij keek uit over de Waal, kreeg de smoor in en knarsetandde.

Maar zestien eeuwen vergingen en de hertog van Parma kwam te staan op de zelfde plaats. Ook hij keek uit over de rivier, glimlachte en zei 'Belvédère'. Hij was ten slotte een Italiaan. Het klonk als een gebed en zestig jaren later stond daar de toren als een stenen gebedsverhoring. Toen kwam Constantijn Huygens, wegwijz gemaakt door Smetius, en hij schreef de pregnante regels met het repeterende hic als een legitimatiebewijs voor de 'lieden met omvangrijke geschiednisknobbels', die telkens weer willen te weten komen 'wie er om welke reden wát heeft gedaan in welk jaar'. Hier staan zij, hier glimlachen zij, hier halen zij hun hart op, want zij wéten het: Julius Civilis - hij heet geen Claudius meer- knarsetandde, omdat hij begreep dat de romeinen hem mores kwamen leren en hij deed 't in oktober van het jaar 70 na Christus. Helaas...als zij zover gekomen zijn en hun hart vol is van de voldoening, dan komt Van Buchem en die fluistert hun in: 'Het is niet hier, dat Julius Civilis geknarsetand heeft, maar een eind hoger op, bij de Kopse Hof'. Dan trekt een floers over hun ogen als bij een vogel, die sterven gaat.'

Tot zover Prof. L.J.Rogier uit: 'De ommegang van een historicus'

Wij vonden dit boekje op een rommelmarkt, inderdaad: Nijmegen in de spiegel!

Hein G.M. van Brienem.

'HET VALKHOF' EEN ENORME HISTORIE...

Als in 991 vanuit het keizerlijk paleis in Nijmegen de gestorven Keizerin Theophano 'onder grote droefheid' naar Keulen wordt overgebracht, is voor deze stad een belangrijke periode afgesloten.

Honderdvijftig jaar later begint onder Keizer Barbarossa een nieuw opmerkelijk tijdperk dat een hoogtepunt krijgt tijdens het bezoek van de Vorstelijke familie aan het Valkhof in 1165 als hier hun zoon wordt geboren later Keizer Hendrik VI. Hij was dus een Nijmegenaar. Al op vierjarige leeftijd wordt hem in Aken plechtig de koningskroon gegeven.

Zijn opvoeding werd geheel gericht op het toekomstig regeren over de west Europese landen.

Door zijn tijdgenoten wordt hij beschreven als een 'mooie jongeling, hoog intelligent en zeer dapper.' Al spoedig vervangt hij zijn vader hier als deze weer onderweg is tijdens een van zijn gevaarlijke veldtochten.

Kort voor de dood van zijn vader ontvangt Hendrik nog een brief waarin de Keizer er op aandringt dat de burcht te Nijmegen goed bewaakt en afgebouwd moet worden daar dit zeer belangrijk is. Een jaar later sterft Barbarossa tijdens een veldtocht naar het Heilig Land.

De regeringsperiode van zoon Hendrik VI duurt slechts kort. Op 32-jarige leeftijd sterft hij vrij plotseling op het eiland Sicilië in de stad Messina en wordt in de Dom van Palermo begraven.

Een duitse professor, H.Prutz, beschrijft in een boek 'Staatengeschichten des Abendlandes' uitgegeven in 1885, deze gebeurtenis ongeveer als volgt:

'...nog in het begin van zijn mannelijke leeftijd, werd Keizer Hendrik VI, door een te snelle dood verrast in een tijd toen hij op het punt stond het trotse gebouw der wereldheerschappij, na rusteloos zwoegen en taaie

Keizer Frederik Barbarossa met zijn zoons, koning Hendrik en graaf Frederik.

Illustratie uit de Welfenkroniek van het klooster te Weingarten. 1179-1191. Landesbibliothek te Fulda.

volharding opgetrokken, met een tocht naar het Oosten wilde voltooiën. De korte duur van zijn regeren, onder veel problemen tot stand gekomen, waarbij hij alle moeilijkheden wist te overwinnen, handig was in het zoeken naar goede oplossingen, optimistisch bleef bij tegenslagen, resoluut was in zijn keizerlijk optreden, alles moet voor zijn tijdgenoten die deze ster met verbazing volgden, bij het plotseling uitdoven ervan, als iets onbegrijpelijks zijn overgekomen....'

Iedereen zag duidelijk dat de regeringsperiode van Hendrik VI in gunstige zin bepalend was geworden voor het aanzien van de west Europese volken in de toenmalige bekende wereld.

Dit is misschien het meest duidelijk op papier gezet door een monnik uit het klooster St. Blasius in het Schwarzwald. In zijn jaarboek vermeld hij de dood van Hendrik VI en schrijft erbij:

'... het volk moet zijn dood beklagen tot in eeuwigheid, Hendrik VI verrijkte ons volk in aanzien, verkreeg bij zijn tegenstanders respect door zijn resoluut handelen en eveneens het besef dat zijn Rijk in de toekomst alle naties zou overtreffen in belangrijkheid.'

'Met een juiste man op de juiste plaats was het oude Keizerrijk in de vroegere glans van waardigheid aan het opbloeien, toen de dood hem voor het voltooiën ervan bij ons wegrukte..' (Tot zover H.Pr.)

Deze bejubeling van Frederik mag misschien in 1990 wat overdreven lijken, zeker is dat Hendrik VI een populair vorst was en ook zijn vrouw 'geliefd werd om haar schoonheid en eenvoud'.

Na de dood van deze 'grote' Nijmegenaar werd zijn zoon niet als opvolger gekozen omdat hij 'veel te jong' was. Hoewel vele Rijksvorsten het hierover niet

Hendrik VI van Duitsland tijdens zijn intrede in Rome getekend naar een miniatuur uit het 'Liber ad honorem Augusti' van Pietro da Eboli; Bern, Gemeentemuseum.

met elkaar eens waren, koos men Frederiks jongere broer Philips die de Keizer op zijn reizen altijd vergezelde en dus goed 'ter zake kundig' was.

De tegenstanders schoven toen een Normandiër naar voren Otto IV uit het geslacht der Welfen die gesteund door de vader van zijn bruid, de Hertog van Brabant, grote gebiedsdelen veroverde waarbij ook Nijmegen in zijn handen kwam.

In het 'Bronnenboek van Nijmegen' (1981) op blz 50: Chron.reg.Col.;

Hac felici victoria dux animatus, Novimatum devinit, Oie castrum satis munitum expugnavit, comitem de Clieve, licet puerum, amicitie sue copulavit, omnibusque pro libitu et utilitate ibidem dispositis, in festo sancte crucis Xantum preteriens, in ira magna et multitudine gravi terram comitis intravit;(....).

De hertog (Hendrik I van Brabant), door deze succesvolle overwinning aangemoedigd, bereikte Nijmegen, veroverde de sterke burcht in de Ooij, bond de graaf van Kleef, hoewel die nog een kind was, door een verdrag aan zich. Toen hier alles naar believen en in zijn voordeel geregeld was, trok hij Kruisdag (14 september) voorbij Xanten en viel vol vuur en met grote legermacht het gebied van de graaf (van Gelre) binnen; (....).

Hij drong nog verder door en sloeg tenslotte beleg om de stad Speyer waar Philips zijn verblijf had.

In het geheim wist de Koning uit de stad te vluchten. Ondanks alle successen verloor Otto IV steeds meer ondersteuning. Ook al door het vele geweld dat gebruikt werd, kozen steeds meer Rijksvorsten voor Philips, die liever alle problemen via gesprekken wilde oplossen.

In het jaar 1204 kwam men dan ook in de stad Coblenz

tot een rondetafel overleg. Philips wordt nu als Koning erkend, vorderde evenwel van Hendrik de Brabander de stad Nijmegen, de geboorteplaats van zijn oudere broer terug maar doet daarbij weer een belofte tot schade-vergoeding.

De overeenkomst wordt kort er na in een officieel verdrag geregeld.

Hierover weer het 'Bronnenboek van Nijmegen' blz. 50: (1204 12/11 of kort daarna)

Koning Philips van Zwaben sluit een verdrag met hertog Hendrik I van Brabant, waarbij hij o.a. van hem tegen vergoeding het 'opidum Novimagum' terugkrijgt.

Item opidum Novimagum, quod dux posside(t), per alia bona loco ei competenti compensabimus concilio archiepiscopi Coloniensis et episcopi Spirensis et comitis de Dasburg et comitis Iuliacensis, quibus ei collatis ipse predictum opidum nobis restituet.

Op de 6e januari 1205 (Driekoningen) wordt Philips dan plechtig gekroond en nu algemeen als Koning erkend.

Philips maakt met bovengenoemde overeenkomst duidelijk welke waarde hij aan het bezit van Nijmegen hechtte, de stad waarover Barbarossa nog aan zijn broer schreef: 'Zorg er voor dat Nijmegen goed bewaakt wordt, omdat wij dat zeer nuttig achten'.

Mocht U ooit het eiland Sicilië bewandelen en de stad Palermo bezoeken vergeet dan niet even binnenin de Dom te kijken. In een zijbeukkapel zult U de graftombe vinden van de beroemde in Nijmegen geboren Keizer Hendrik VI, met er naast de graftombe van zijn beminlijke vrouw Constance.

H.G.M van Brienen

UIT DE LEDENADMINISTRATIE

G.Hermans

Zoals gewoonlijk, is ook de afgelopen winter weer een rustperiode gebleken waar het gaat om de toestroom van nieuwe leden. Dit is ook niet verwonderlijk, want in deze tijd van het jaar vinden nauwelijks of geen activiteiten plaats op of rond het Valkhof.

Tijdens de maanden waarin de Nicolaaskapel geopend is en de mensen het interieur, de maquettes en de informatie-exposities kunnen bewonderen, is de belangstelling daarentegen overweldigend. Zoals wellicht bekend, brengen jaarlijks vele tienduizenden een bezoek aan de kapel. Een groot deel van deze bezoekers is van (veelal ver) buiten de regio afkomstig. Daarmee wordt het belang van het behoud en herstel van het Valkhof nog eens extra onderstreept. De laatste tijd tekent zich deze belangstelling van buiten de Nijmeegse regio ook af in het ledenbestand, hetgeen ook weer moge blijken uit de onderstaande nieuwe leden:

Kloosterhuis-Loggers	Nijmegen
van Soest	Zoetermeer
Doornbos	Meppel
Huibers	Amerongen
Hagemans	Nijmegen
van Benthum	Malden
Hendriks	Malden
Stuart	Nijmegen
Teubner	Nijmegen
Willemsen	Nijmegen